

La fi de l'era dels aparells

DAVID MIRÓ

Periodista

No sé exactament a què es referia el president José Montilla quan, en convocar les eleccions del 28-N, va dir que decidirien el futur d'una generació, però sí que fa l'efecte que la contesa electoral i, sobretot, els primers passos del president Mas, han obert un nou cicle polític amb unes característiques diferents, tant del regnat pujolista com de l'era tripartita. D'entrada, però, cal deixar clar que els darrers anys han estat de tanta agitació política, han passat tantes coses per dalt i per baix de l'escorça terrestre, que necessitarem també molt de temps per calibrar-ne el seu impacte a mitjà i llarg termini. Per tant, tot el que es digui aquí, en aquest temps tan canviant, volàtil i líquid, serà necessàriament provisional i subjecte a revisions. Però per entendre exactament l'abast i conseqüències del que ha passat, i també dibuixar-ne algunes aproximacions prospectives, caldrà abans explicar el context en què s'ha produït.

I la primera cosa que cal deixar establerta és que ni Catalunya ni l'esquerra catalana són galàxies perdudes a la Via Làctia, i que les raons de la desfeta del Govern d'Entesa tenen més a veure amb l'impacte de la crisi que amb qualsevol altre factor. Si es repassen les enquestes es veu clarament que CiU no pren avantatge fins a principis de 2009, just a l'equador del mandat, que és precisament quan els efectes de la crisi es desplomen amb tota cruïlla sobre la població en general i sobre les classes treballadores en particular. Aquest és per mi el factor decisiu i comú a totes les desfetes de governs en actiu al món occidental, arrossegats per una crisi a la qual no s'ha sabut quina resposta donar (o bé se'n dona una avui i una altra demà). L'esquerra europea té un problema greu, de fet està a la UVI, i l'esquerra catalana no se'n pot deslliurar. Ara bé, en el cas català hi ha d'altres factors, almenys dos, que també han coadjuvat a la victòria de CiU. Una és el fracàs de l'intent federalitzant de l'Estatut (enteneu-me, no és un fracàs com a avenç en l'autogovern, però sí en el que tenia d'intent de transformar Espanya), cosa que ha reforçat les posicions bilateralistes de facto i pseudosobiranistes en el fons. I l'altre factor que m'interessa aprofundir més, perquè afecta directament als partits, és el que jo en dic "la fi de l'era dels aparells", causada directament pel fracàs del tripartit a l'hora de constru-

ir un Govern que funcionés al marge de les estructures partidàries. Ras i curt, la victòria d'Artur Mas i, sobretot, la gestió posterior d'aquesta victòria, dibuixa un paradigma nou que obliga als partits perdedors, no només a reinventar-se com a tals, sinó pràcticament a refundar-se de nou. Vegem per què.

Aquests darrers anys s'ha produït el que el filòsof Daniel Innerarity anomena "crisi de la mediació", és a dir, la crisi de les institucions que medien entre la societat i l'individu, i aquí inclou els estats, les religions, els mitjans de comunicació i, com no, els partits polítics. La famosa desafecció catalana no era només cap a Espanya, que també, sinó cap a un sistema de partits percebut per la ciutadania com una superestructura aliena als seus interessos formada per una casta de professionals de la política dedicada al repartiment del pastís dels diners públics. És trist però

és així, i els resultats de l'enquesta de l'Oficina Antifrau sobre percepció de la corrupció ho demostren.

En aquest context, el Govern tripartit, sense un lideratge aglutinador més o menys carismàtic, com ha reconegut el propi José Montilla, es convertia en la quintaessència de la cultura del politburó, de la deshumanització de la política, un Executiu on els aparells dels partits tenien un pes asfixiant. Puc dir a tall d'exemple que sovint les rodes de premsa de les direccions dels partits contenien moltes més claus per entendre el que passava al Govern que no pas les pròpies del Consell executiu. A Nicaragua o Calàbria sabien millor que qualsevol conseller què es couria a la pròxima reunió del Govern. O almenys ho feien veure, que és igual.

Per no parlar de quan des de Madrid em preguntaven sobre l'opinió del Govern sobre un afer concret. A qui trucava? Al conseller del ram tot i que sabia que no era de la força principal i que a més tenia fama d'anar per lliure? A Presidència? Als partits? A quins? Als tres? Cada vegada era un martiri, i així ho vaig reflectir en un article que vaig titular parafrasejant Kissinger: "Tripartit? Doni'm el seu telèfon". El sùmmum d'aquesta indefinició va arribar durant

L'esquerra europea té un problema greu, de fet està a la UVI, i l'esquerra catalana no se'n pot deslliurar. La victòria d'Artur Mas i, sobretot, la gestió posterior d'aquesta victòria, dibuixa un paradigma nou que obliga als partits perdedors, no només a reinventar-se com a tals, sinó pràcticament a refundar-se de nou

el capítol de les consultes sobiranistes, sobre les quals el Govern com a tal no tenia opinió sinó que la tenien els partits. Aquest esforç que s'ha demanat a la ciutadania per distingir entre Govern i partits ha estat estèril i contraproduent. Quan un Govern no té opinió sobre un fenomen que està passant al seu territori és que alguna cosa falla. I això ho veu qualsevol encara que no tingui la carrera de Ciències Polítiques ni s'hagi llegit la Constitució.

La cuina del Govern feia tot l'efecte que no era al Govern, i el cuiner major no podia prescindir de cap empleat sense que el fessin fora a ell mateix. Els plats després podien ser més bons o dolents (moltes vegades han estat molt bons), però el restaurant no funcionava, i això els clients ho veien. Les trifulgues entre cuiners i cambres es feien a la vista de tothom, quan tothom sap que de cara enfora sempre s'ha d'actuar amb un somriure a la boca. I no es pot disfrutar d'un bon àpat si alguna cosa et distreu, siguin crits o el fum del paio del costat. Al costat d'això hi havia un restaurant silenciós, amb un menú molt més limitat, però coherent i fiable. Era qüestió de temps que la clientela marxés corrent.

Els partits perdedors han de reflexionar molt bé sobre quins han estat els factors de la derrota, identificar-los bé i actuar en conseqüència. I la primera cosa que han de fer, a més de mirar al passat, és veure què està fent Artur Mas en les seves primeres setmanes de govern. Crec que ningú se sorprendrà gaire si dic que l'Executiu de Mas és tan o més ideològicament heterogeni del que ho era el tripartit. Fins i tot és més "polipartit". No és doncs la varietat, la polisèmia, l'heterogeneïtat, la transversalitat o un cert grau d'indefiniició ideològica el que castiga l'electorat, sinó la manca de cohesió, de criteri i de lideratge. Aquesta és la clau. La gent percep que Artur Mas pot donar o imposar la coherència a un Executiu que és divers, li atorga aquesta capacitat, l'hi reclama i l'hi exigeix. La ciutadania és prou madura per saber que no hi ha receptes màgiques per sortir de la crisi, ni tan sols per governar en temps de bonança, que no hi ha un guanyador clar en el combat entre liberalisme i socialdemocràcia, entre tradició i progressisme, entre "desarrollismo" i ecologisme, i que cal alçada de mires, algú capaç d'aglutinar i actuar per sobre d'estereotips i proclames gastades, d'agafar d'aquí i d'allà el que consideri millor per a cada moment (sigui un conseller de Cultura capturat a l'exèrcit enemic o una advocada de l'Estat que posa els pèls de punta a Felip Puig). Catalunya continua sent una societat inclinada a l'esquerra, però no en tots els aspectes, àmbits o contextos. L'adscripció ideològica és cada cop més "líquida", en paraules de Bauman, i el vot

més volàtil. I això ens porta a una doble crisi: la dels partits i la de les ideologies, que posa en primer pla el factor humà, el factor persona, el factor líder. No en va John Carlin va titular així el seu llibre sobre Mandela, "El factor humà", perquè sense la persona concreta, aquella que sap llegir els signes dels temps i és capaç d'arrossegar darrere seu una massa escèptica i fins i tot contrària, no s'haurien produït molts dels canvis i revolucions socials que hem vist al segle passat i als anteriors.

Però tornem al nostre tema. La fórmula dels governs de coalició d'esquerres no ha funcionat perquè els partits han curtcircuitat l'acció de l'Executiu, l'han enterbolida i l'han, fins i tot, desnaturalitzada. Perquè hi pugui haver, doncs, un altre govern de l'esquerra plural només poden passar dues coses: o bé aquest espai es refon en una nova marca de fronteres més àmplies, o almenys tan àmplies com les que té CiU del centre-esquerra fins a la dreta pura i dura, o bé els mateixos partits que hi ha ara canvien la manera de funcionar i s'adapten als nous temps.

La idea, tants cops ridiculitzada, de Pasqual Maragall de crear un succedani de partit demòcrata a l'europea no em sembla tan fora de lloc ara. És difícil, és prematur i fins i tot improbable. De fet només seria possible amb una figura com la

de Maragall o similar, és a dir, un líder capaç de situar-se per sobre d'unes sigles i aglutinar sensibilitats molt diverses, mobilitzar molts recursos: ser en ell mateix una persona-misatge, com ho va ser Obama i no ho va aconseguir ser Montilla, o una persona-àncora, com ho va ser Pujol, o una persona-bandera, com ho va ser Zapatero o el mateix Maragall en el seu moment. Els votants fidels a unes sigles, i especialment els del PSC, van morint poc a poc. I molts d'ells no voten al PSC sinó a Felipe o, millor dit, a la visió idealitzada d'una persona i una època representada per Felipe González i que potser té poc a veure amb el pensament actual de l'expresident del Govern. Vull dir amb això que vivim en un món d'imatges, d'icones, de realitzacions sentimentals que cristal·litzen i es tornen conviccions sedimentades en alguns casos, o passatgeres en la majoria. Això no és com als anys 20, quan la militància a certs partits o sindicats et convertien en carn de presidi o en objectiu de pistolers. Ni tan sols el franquisme, on gent com Josep Piqué se la van jugar per defensar la dictadura del proletariat. Això, senyors, és la part mediterrània de l'espai europeu del món occidental a l'any 2010. La gent no se socialitza a l'Ateneu Popular o la Casa del Poble sinó a les xarxes socials d'Internet o, fora de casa, als centres comercials, i a través, bàsicament, dels mitjans de comunicació i la publicitat. La política fa pudor de naftalina i, cal subratllar-ho a tota hora, té enemics molt poderosos,

La famosa desafecció catalana no era només cap a Espanya, que també, sinó cap a un sistema de partits percebut per la ciutadania com una superestructura aliena als seus interessos formada per una casta de professionals de la política dedicada al repartiment del pastís dels diners públics

molt, començant per aquells que ara s'encarreguen de marcar la política econòmica a la majoria de governs.

Per reconnectar-se a aquesta societat, i poder així desemascarar les fal·làcies de l'antipolítica, cal entendre el seu llenguatge, els seus marcs mentals, les seves preferències. La gent, per anar a votar, per participar en l'acció social, vol emoció, necessita vibració interna i un cert grau d'identificació. Això només ho pot aportar el factor humà, una cosa que tampoc és nova en la història catalana. O no va influir el factor humà, la pròpia biografia, en la creació d'un mite

en vida com el de Francesc Macià? O com s'explica el magnetisme extrem d'un personatge com Alejandro Lerroix capaç de condicionar la política catalana a través d'un ús espuri de la demagògia durant ben bé un quart de segle? (i que Campalans coneixia tan bé). L'esquerra necessita retrobar i redefinir els vectors que guïïn la seva acció i el seu dis-

cur, però sobretot necessita desfer-se de la faramalla orgànica i aplicar-se en la recerca d'un nou perfil de polític, que conjumini acció i reflexió (si una de les dues coses falla, com passa sovint, l'invent no funciona), que sigui capaç de transmetre il·lusió i faci de la credibilitat i honestat la seva bandera. El món necessita líders, però l'esquerra més encara.

En acabar la Transició es va dir que s'havia acabat l'era dels lideratges carismàtics i que ara calien polítics-gestors. Res més lluny de la realitat. Segurament els lideratges actuals han de ser molt diferents, més cooperatius i

emocionals que messiànics i doctrinaris, però sense aquest factor, sense una necessària humanització de la política, sense persones amb altura de mires i capaces de connectar amb la gent, la política no se'n sortirà. I si la política no se'n surt ho pagarem molt car. Tots. ■

La fórmula dels governs de coalició d'esquerres no ha funcionat perquè els partits han curtcircuitat l'acció de l'Executiu, l'han enterbolida i l'han, fins i tot, desnaturalitzada. No és la varietat, la polisèmia, l'heterogeneïtat, la transversalitat o un cert grau d'indefinició ideològica el que castiga l'electorat, sinó la manca de cohesió, de criteri i de lideratge. Aquesta és la clau

NOVETAT EDITORIAL

Pròleg. **Ernst Stetter**

Introducció. La Mediterrània: mar de conflictes o lloc de trobada? **Alain Chenal**

01 Context històric

1- Les relacions euromediterrànies des d'una perspectiva històrica. **Federica Bicchi**

02 El diàleg econòmic

2- L'associació econòmica entre la UE i els països mediterranis: una perspectiva a llarg termini.

Alfred Tovias

3- Les relacions comercials euromediterrànies.

Ahmed Aghrout

4- Austeritat energètica: un nou paradigma a la Mediterrània. **Samir Allal**

5- Les relacions euromediterrànies: les infraestructures.

Francesco Nerli

6- La inversió al sud de la Mediterrània. **George Joffé**

03 El diàleg polític

7- Unió per la Mediterrània: el programa polític i de seguretat. **Álvaro de Vasconcelos**

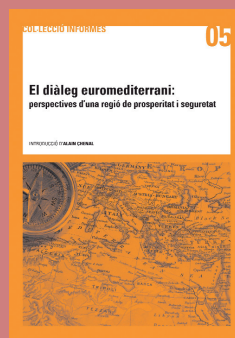
8- Un pont que s'esfondra. **Ferruccio Pastore**

9- Dones a la Mediterrània: un recurs sense aprofitar.

Emma Bonino

04 Perspectives per al futur

10- Importància i perspectives de la Unió per la Mediterrània. **Richard Gillespie**

El diàleg euromediterrani: perspectives d'una regió de prosperitat i seguretat

Aquest informe editat l'any 2009 per la Fundació Europea d'Estudis Progressistes (FEPS), amb el suport de la Fondazione Italianeuropei, aposta per la consolidació de l'àrea euromediterrània, que, segons els autors, s'ha de basar en principis democràtic, en el respecte per l'Estat de dret i pels Drets Humans, així com en el reforç de la cooperació regional i de la integració social i ambiental.